

Adelheid Roosen maakt in zeven steden ‘De Oversteek’. Van wijk naar theater. Met zeven keer honderd, niet aan theater gewende mensen.

TEKST **Hanny Alkema**

Amsterdamse deelnemers aan ‘De Oversteek’ nestelen zich in de voorstelling. FOTO’S CIGDEM YUKSEL

Naar de schouwburg

Zomaar een Arabisch slaapliedje in je oor gefluisterd krijgen. Door Ghassan uit Libanon. Je hoeft de woorden niet te verstaan om de teneur te begrijpen. Vlakbij gedempt het Papiamento van Max uit Suriname. Hélène en Mimi (beiden Curaçao) neuriën zacht mee. Twee weken voor de première, in een geïmproviseerd decor, probeert de kerngroep van ‘De Oversteek’ wat grotere en kleinere afspraken met en op elkaar uit. Als voorspel van een ongewoon slaapritueel.

‘De Oversteek’ is een project van Adelheid Roosen, theatermaakster en wijkrevolutionair, met veelgeprezen WijkSafari’s in Amsterdam Slotermeer en Utrecht. Uitgangspunt was de wens om nieuw theaterpubliek te werven. Roosen: “De schouwburg ervaar ik als mijn tweede huis. Maar voor wijkbewoners, uit heel andere delen van de stad, zijn die gebouwen veel imponerender dan wij ons realiseren. Bovendien, als je een kaartje koopt, mag je er pas ’s avonds om acht uur in, terwijl je eigenlijk dan al een kijkje zou willen nemen.”

Wat je met zo’n gebouw meer kan dan alleen naar het podium kijken? Met z’n vele wc’s, douches, keukenblokken heeft het genoeg speelruimte om bijvoorbeeld als buurthuis te fungeren, bedacht Roosen. Je zou er zelfs kunnen slapen. Om op zo’n specifieke plek twee werelden met elkaar te kunnen verbinden, de wereld van de illusie op het podium en de wereld anno 2014 van met theater onbekende mensen, moest er wel reuring zijn in het gebouw.

En zo stapte Roosen met haar plan naar Ivo van Hove, artistiek directeur van Toneelgroep Amsterdam: “Ik wil met honderd mensen in een bestaande voorstelling binnenwandelen.”

Die voorstelling wordt ‘Dantons dood’ van Georg Büchner, waarin de voormalige vrienden Danton en Robespierre in de nadagen van de Franse revolutie hun strijd over de toekomst van de revolutie voeren. Het bezoek komt niet om in het stuk te figureren, maar om er zich als zichzelf in te nestelen, op de achtergrond, er na afloop matje en slaapzak uit te rollen, in slaap gewiegd door de schouwbουργirecteur, en er de volgende ochtend te ontbijten met het schouwbουργpersoneel.

Roedels

In alle zeven te bespelen steden werft Roosens multiculturele Platform Zina honderd mensen die nooit of zelden in een schouwburg zijn geweest. Roedels in het oversteekjargon. Een vaste kerngroep van twintig neemt telkens per persoon zo’n vijf mensen (satellieten) uit die roedels onder zijn hoede.

Strikte afspraken met de brandweer zijn voorwaarde. Als iedereen zich aan die regels houdt, hoeven zij kleding en slaapplunje niet te impregneren. Dat zou niet lekker slapen. Toezicht ’s nachts van twee BHVers (Bedrijfs Hulp Verlening) moet wel. Vier volgen de cursus.

Half januari. In een repetitielokaal van de Amsterdamse Stadsschouwburg gaat een roe-

‘Ik wil met honderd mensen in een bestaande voorstelling binnenwandelen’

del in kleinere groepen speeddaten. Om daarna de ruimte te verkennen. Banken, een bovenverdieping, de achterkant, een kleine tribune, een keukenblok, centraal een lage tafel met talloze kaarsen. Het is het decor van ‘Dantons dood’, de voorstelling waarin gastregisseur Johan Simons de vraag naar wenselijkheid en haalbaarheid van revolutie vandaag de dag aan de orde wil stellen.

“Schoenen uit”, roept choreograaf Melih Gençboyaci, als kerngroep en satellieten hun slaapplek hebben opgezocht. “Nee”, roept Massoud (Iran). Als revolutionair destijds moest hij zijn schoenen juist altijd aanhouden. Kooiker Jaantje schurkt inmiddels zoet tegen bazin Moniek (Utrecht) aan. Terwijl Najib Cherradi, professioneel musicus uit Marokko, een melancholisch lied zingt, staat Sebastiaan (Wenen) spontaan op en volgt, in streepjespyjama, het ritme in een vloeiend draaiende derwisj-dans.

De sfeer is opmerkelijk toegewijd. De mensen die meedoen houden van het onverwachte, volgens Roosen. Amsterdammer Leo organiseert in eigen buurt weleens zelf projecten: “Anders kom je, als iets is afgelopen, in zo’n vacuüm.” Joan, Koerdische, heeft in Bagdad de kunstacademie gedaan. Massoud heeft een toneelstuk over Prometheus geschreven.

Sommige leden van de kerngroep hebben ook in de WijkSafari gezeten. Max heeft deelnemend publiek thuis ontvangen met verhalen uit de West. Zo geef je mensen meteen de kans ervaringen uit te bouwen, stelt Roosen. Om iedereen een idee te geven in wat voor voorstelling ze binnenwandelen, krijgt elke roedel de film ‘Danton’ van Wajda te zien. Met uitleg.

Tien dagen voor de première is de Hoornse schouwburg Het Park plaats van handeling. De Amsterdamse roedel is met twee bussen gebracht. In de grote zaal staan Hans Kesting en

‘Voor wijkbewoners is de schouwburg veel imponerender dan wij ons realiseren’

Het repetitielokaal wordt verkend en de deelnemers blijven ook slapen.

om te slapen

Gijs Scholten van Aschat als Danton en Robespierre tegenover elkaar. Achter hen luistert Shahin intens mee. Zo nu en dan zie je een paar vrouwen bij het keukentje middenachter wat rommelen met soeppan en kommen. Het geeft ‘Dantons dood’ een extra lading. Van het volk dat gewoon doorgaat met de nodige dagelijkse handelingen, terwijl op de voorgrond over zijn (politieke) toekomst, zelfs over leven en dood wordt beslist.

Integreren

“Door hun aanwezigheid krijgt het inderdaad een andere laag”, zegt Johan Simons: “Eerst zouden ze alleen maar op het podium slapen na afloop. Ineens zie je mensen, die nooit in de schouwburg komen, maar die we altijd zo graag binnen zeggen te willen halen. Dan ook maar zichtbaar integreren, vond ik. Tenslotte wordt er in ‘Dantons dood’ veel over het volk gesproken, heel veel zelfs. En ik wil het altijd, en zeker in dit stuk, hebben over de samenleving en hoe je je daartoe verhoudt. Ik vind het overweldigend hoe nu iedereen het toneel komt oversteken en als vanzelf deel van het geheel wordt.”

Dat oversteken gebeurt in twee golven, een enkeling blijft hangen als Simons er een mooi beeld in ziet. Of een groep komt in een scène een kop soep eten. De acteurs lijkt het niet te deren. “Als je goed geconcentreerd bent”, zegt Scholten van Aschat, “dan kan wat er om je heen gebeurt zelfs extra prikkelen.” De Danton van Kesting legt na een stevige confrontatie het hoofd even hunkerend in de schoot van Ferdousi, die als aandachtig toehoorder op een bank vooraan zit. Veel beelden zijn van puur toeval afhankelijk.

“Ik maak met ‘De Oversteek’ de beweging naar het gebouw”, zegt Roosen, “en Johan was

vrij om met de aanwezigheid van de wijkbewoners iets te doen, want het is zijn voorstelling. Vanaf het moment dat we dit ding met z’n allen hebben gedaan, is het aan de schouwburg om dat nieuwe publiek verder binnen te halen en echt aan zich te binden.”

‘Dantons dood’ (Toneelgroep Amsterdam) & ‘De Oversteek’ (Zina, Adelheid Female Company), Stadsschouwburg Amsterdam t/m 19-2, tournee t/m 13-4, www.tga.nl

advertentie

